

ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (1821-1905)

Ελευθερία Καλαιτζάκη
Γεωργία Κονταράτου

Τι ονομάζουμε κρητικό ζήτημα

Με τον όρο Κρητικό Ζήτημα αναφέρονταν όλα τα γεγονότα που αφορούσαν την Κρήτη και τον αγώνα της για την απελευθέρωση και ανεξαρτητοποίηση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία από το 1830 μέχρι το 1913.

Σημασία της Επανάστασης

Η επανάσταση είχε εκπνεύσει, με τον πόθο για ελευθερία και την επιθυμία για ένωση με την Ελλάδα ανολοκλήρωτα. Το μόνο θετικό όφελος ήταν τα σκιώδη προνόμια του Οργανικού Νόμου, που έθεταν το Κρητικό Ζήτημα σε νέες βάσεις και θα αποτελούσαν σταθερό σημείο αναφοράς για όλα τα επόμενα απελευθερωτικά κινήματα της Κρήτης.

1821-1913

1821-1840: Η Κρήτη υπό τον έλεγχο του Μωχάμετ Άλι της Αιγύπτου.

1840-1913: Η Κρήτη υπό οθωμανική κυριαρχία.

Η Κρητική επανάσταση 1866-1869 και ο Οργανικός Νόμος

1866-1869: ξέσπασε η Μεγάλη Κρητική Επανάσταση, η οποία καταπνίγηκε. Μία ομάδα επαναστατών στη μονή Αρκαδίου (8 Νοεμβρίου 1866) ανατινάχτηκε και το γεγονός αυτό προκάλεσε συγκίνηση σε Ελλάδα και Ευρώπη.

Λαμπρότερη και τραγικότερη ήταν η μεγάλη επανάσταση του 1866. Τότε (8 Νοεμβρίου 1866) ανατινάχτηκε η μονή του Αρκαδίου (ολοκαύτωμα).

Αρκάδι 1866:

Ο τουρκικός ζυγός στο νησί της Κρήτης μετρούσε ήδη διακόσια πενήντα χρόνια όταν μετά από συνεχιζόμενους ξεσηκωμούς-Κρήτες επαναστάτες άρχισαν να συγκεντρώνονται στο Αρκάδι από τον Μάιο του 1866.

Η μονή Αρκαδίου από την πρώτη στιγμή της Επανάστασης υπήρξε το επίκεντρο των αγώνων λόγω της σπουδαίας στρατηγικής της σημασίας. Οι Τούρκοι ζήτησαν από τον ηγούμενο Γαβριήλ Μαρινάκη να διώξει την Επαναστατική Επιτροπή από το μοναστήρι με την απειλή ότι θα το καταστρέψουν αλλά ο ηγούμενος αρνήθηκε.

Τη δεύτερη όμως ημέρα η εξωτερική γραμμή άμυνας διασπάται, σκοτώνεται ο Ηγούμενος Γαβριήλ και οι Τούρκοι εισέρχονται στον περίβολο της Μονής. Εξαντλημένοι και με βέβαιη την αιχμαλωσία και όλα τα συνακόλουθα, ο Κωνσταντίνος Γιαμπουδάκης, από το χωριό Άδελε Ρεθύμνου, κλείνεται μαζί με άλλους πολεμιστές και γυναικόπαιδα στην πυριτιδαποθήκη.

Η πυροδότηση των βαρελιών με το μπαρούτι προκάλεσε την καταστροφή της Μονής και το θάνατο πολλών Ελλήνων αλλά και περίπου Τούρκων εισβολέων. Ο κρότος λέγεται ότι ακούστηκε μέχρι το Ηράκλειο.

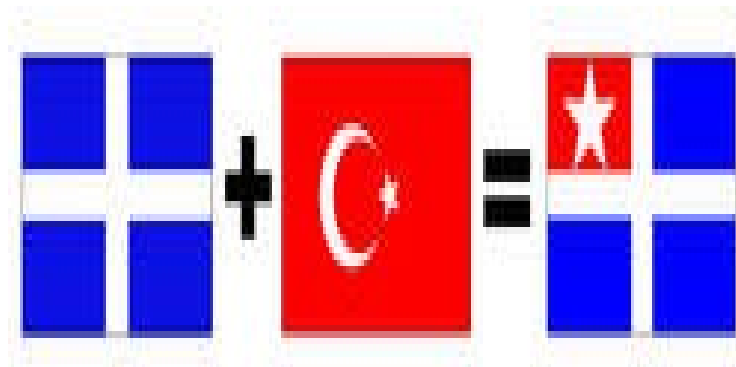
Κρητική Πολιτεία 1898-1913

9 Δεκεμβρίου 1898: Άφιξη του Γεωργίου στα Χανιά ως «Υπάτου Αρμοστή» της Κρήτης.

Η σημαία της Κρητικής Πολιτείας δημιουργήθηκε από τις "Προστάτιδες Δυνάμεις" και είναι ένας συνδυασμός τις Ελληνικής σημαίας της ξηράς με την Τουρκική σημαία.

Συγκεκριμένα, στην Ελληνική σημαία της ξηράς του 1822, με τον άσπρο σταυρό που χώριζε τη σημαία σε τέσσερα τετράγωνα χρώματος κυανού, τοποθετήθηκε στο πάνω αριστερό τετράγωνο τμήμα της Τούρκικης σημαίας και συγκεκριμένα το λευκό άστρο με το κόκκινο φόντο (καθώς το ¼ των κατοίκων του νησιού ήταν Τούρκοι).

Η τοποθέτηση αυτή του τμήματος της τουρκικής σημαίας πάνω στην ελληνική σημαία της ξηράς, είχε σκοπό να δηλώσει ότι η Κρήτη ήταν φόρου υποτελής στο σουλτάνο.

1868: παραχώρηση του **Οργανικού Νόμου** από τον σουλτάνο, που προέβλεπε:

1. την **πρόσληψη** και χριστιανών υπαλλήλων στη διοίκηση,
2. τη **συμμετοχή** χριστιανών αντιπροσώπων στη Γενική Διοίκηση,
3. την **ισοτιμία** τουρκικής και ελληνικής γλώσσας,
4. **μεικτά δικαστήρια** (χριστιανών και μουσουλμάνων).

Η επανάσταση 1878 και η Σύμβαση της Χαλέπας:

1878: νέα επανάσταση -> παραχώρηση από τον σουλτάνο της σύμβασης της Χαλέπας, σύμφωνα με την οποία:

- ο Γενικός Διοικητής θα μπορούσε να είναι και χριστιανός,
- στη Γενική Διοίκηση θα πλειοψηφούσαν οι χριστιανοί.

Στην Κρήτη θεσπίστηκε ένα καθεστώς ημιαυτονομίας.

1889: νέα επανάσταση -> κατάργηση της σύμβασης της Χαλέπας.

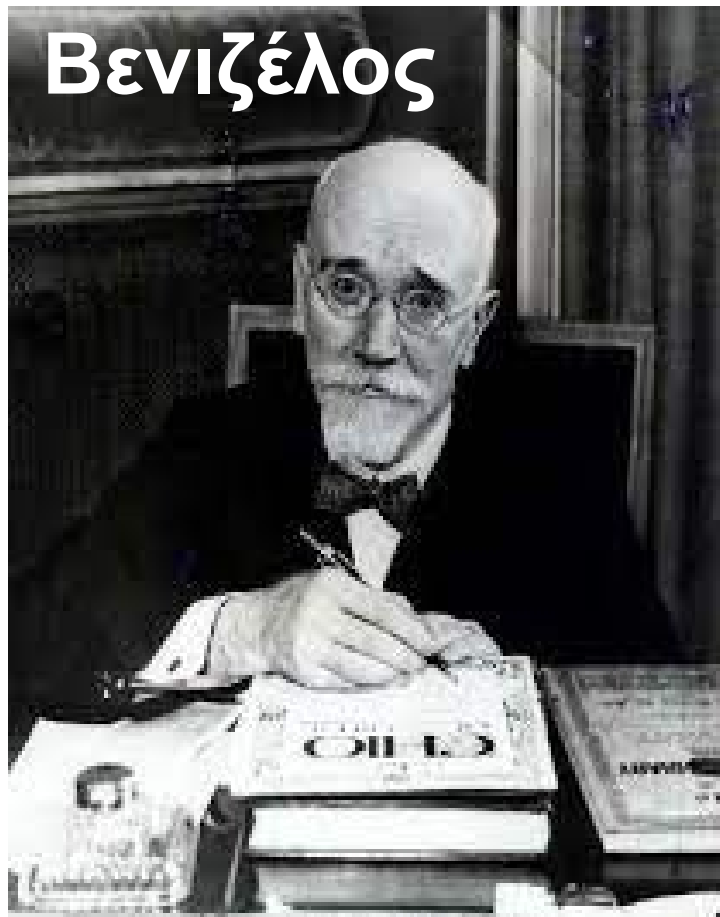
Το 1889, καταργώντας το συγκεκριμένο άρθρο της σύμβασης, που όριζε ότι η Κρήτη θα αστυνομευόταν μόνο από Κρητικούς, ο σουλτάνος ανέθεσε στον συνταγματάρχη Ταξίν την αστυνόμευση της Κρήτης, θέτοντάς τον επικεφαλής σώματος 200 ανδρών που στρατολογήθηκαν στη Μακεδονία. Ο συνταγματάρχης Ταξίν είναι αυτός που αργότερα ως στρατηγός παρέδωσε τη Θεσσαλονίκη στον προελαύνοντα Ελληνικό Στρατό. Το 1896, επειδή οι ταραχές συνεχίζονταν, ο σουλτάνος, κάτω από την πίεση των ξένων δυνάμεων, δέχθηκε τη δημιουργία και αποστολή στο νησί σώματος 100 Μαυροβούνιων χωροφυλάκων, με διοικητή τον Άγγλο ταγματάρχη Μπορ. Η ύπαιθρος ελεγχόταν από τους επαναστατημένους Κρητικούς ενώ οι πόλεις από τους Τούρκους. Οι μεγάλες δυνάμεις (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Αυστροουγγαρία, Ρωσία, Ιταλία, Γερμανία) έστειλαν στόλους στο νησί ώστε να ελέγξουν/βοηθήσουν την εκτόνωση της κατάστασης.

Η επανάσταση 1896-1897 και η Κρητική Πολιτεία:

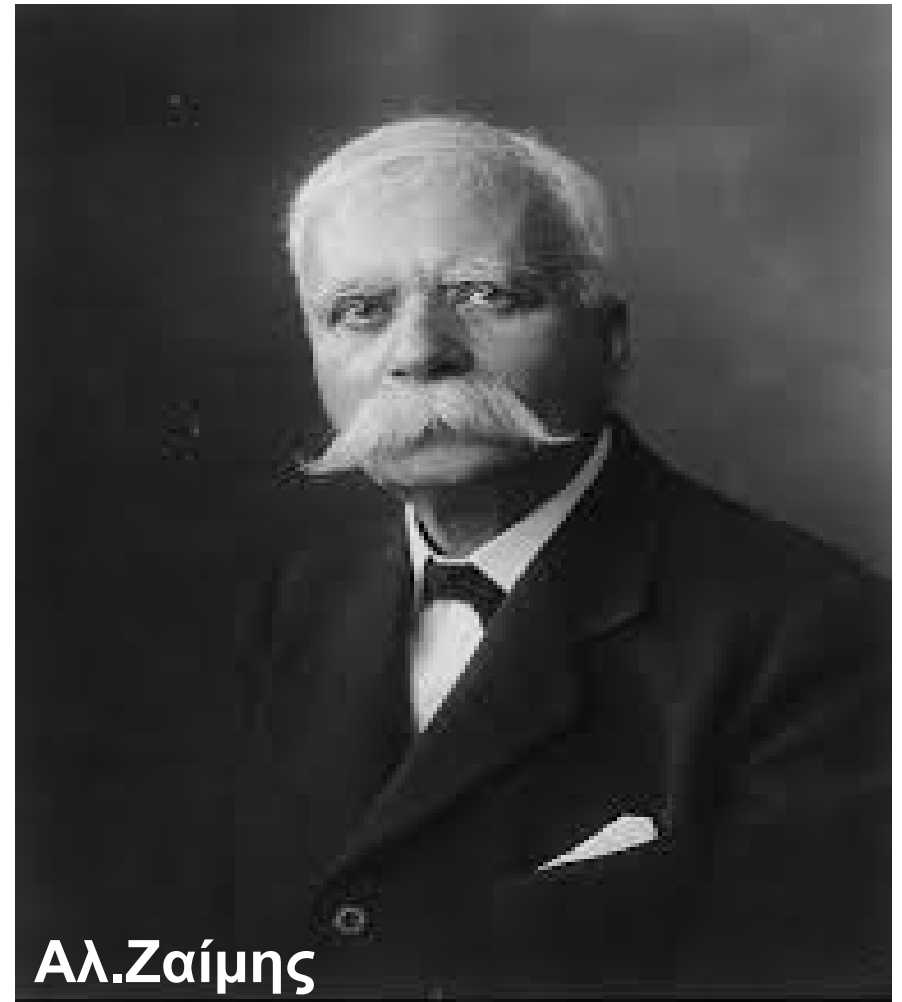
1896: επανάσταση στην Κρήτη -> 1897: ελληνοτουρκικός πόλεμος, στον οποίο η Ελλάδα έχασε -> δημιουργία αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας με ύπατο αρμοστή τον πρίγκιπα Γεώργιο και Υπουργό Δικαιοσύνης τον νέο πολιτικό Ελευθέριο Βενιζέλο.

1905: επανάσταση στο Θέρισο των Χανίων με επικεφαλής τους Ελ. Βενιζέλο, Κ. Φούμη και Κ. Μάνο -> Οι επαναστάτες κήρυξαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Ο Αλ. Ζαΐμης αντικατέστησε το Γεώργιο στο αξίωμα του Υπατου Αρμοστή και η άμεση ανάμιξη των Δυνάμεων, που ήθελαν να διατηρηθεί η ισορροπία στην περιοχή, απέτρεψε την ένωση.

Η οριστική διευθέτηση του Κρητικού Ζητήματος θα γινόταν αργότερα (1913) με τον Βενιζέλο πρωθυπουργό της Ελλάδας.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση ήταν ήδη ανεπτυγμένη στην Κρήτη, αλλά με την σύσταση της Κρητικής Πολιτείας εμφάνισε νέα άνθηση. Η πρώτη νομολογία για την εκπαίδευση εισήχθει με διατάξεις του Συντάγματος του 1899, με τις οποίες καθιερώθηκε η υποχρεωτική παιδεία και για τα δύο φύλα.

Κατά την περίοδο αυτή λειτούργησαν δύο τύποι δημοτικών σχολείων, τα κατώτερα (τετρατάξια) και τα ανώτερα ή πλήρη (εξατάξια). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπήρχαν τα ημιγυμνάσια με τρεις τάξεις στα μικρά επαρχιακά κέντρα, τα πλήρη εξατάξια γυμνάσια στα αστικά κέντρα του νησιού, και τα τριτάξια ανώτερα παρθεναγωγεία των Χανίων και Νεάπολης και το πεντατάξιο Παρθεναγωγείο του Ηρακλείου. Με νόμο του 1903 ιδρύθηκε στο Ηράκλειο παιδαγωγική σχολή, το τριτάξιο διδασκαλείο και ιεροδιδασκαλείο στη Μονή Αγ. Τριάδας των Χανίων. Δάσκαλοι διορίστηκαν εκτός από απόφοιτοι Γυμνασιακών τάξεων, απόφοιτοι σχολαρχείων και ορισμένοι απόφοιτοι τετρατάξιων δημοτικών.

Ο αριθμός σχολείων και μαθητών συνεχώς μεγάλωνε μέχρι την Ένωση και τα ποσοστά αναλφαβητισμού μειώθηκαν. Η νομοθεσία της Κρητικής πολιτείας σε εκπαιδευτικά θέματα ίσχυσε ως το 1914 οπότε και εφαρμόστηκε η κοινή γενική εκπαιδευτική πολιτική και νομοθεσία του Ελληνικού Κράτους.

Πηγή: xania.gr, πηγή: Βικιπαίδεια

Νόμισμα

Αξιοσημείωτη ήταν και η έκδοση σειράς νομισμάτων από την Κρητική πολιτεία, αμέσως μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους το 1898 σε μια προσπάθεια οικονομικής απεξάρτησης από τις εκδόσεις των τυπικών επικυρίαρχων της (Γάλλοι – Βρετανοί – Ρώσοι – Ιταλοί)

Με ένα διάταγμα του ύπατου αρμοστή Κρήτης της 17/4/1900 που καταχωρήθηκε στην εφημερίδα της κυβέρνησης της Κρητικής πολιτείας σαν νόμος υπ' αριθμ. 157β ορίζεται αποκλειστικό προνόμιο της πολιτείας το δικαίωμα κοπής νομισμάτων. Το διάταγμα ορίζει σαν νομισματική μονάδα την δραχμή που την υποδιαιρεί σε 100 λεπτά. Είχε προβλεφθεί να κοπούν και χρυσά δεκάδραχμα και εικοσάδραχμα τα οποία τελικά δεν κόπηκαν.

Τα κρητικά νομίσματα ήταν ιδίου βάρους και ποιότητας με τα αντίστοιχα ελληνικά και παρέμειναν με ισχύ μέχρι και μετά την ένωση του νησιού με την Ελλάδα το 1913. Έτσι τα χάλκινα και χαλκονικέλινα νομίσματα έμειναν σε κυκλοφορία μέχρι την 30η Ιουνίου του 1923, οπότε και αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία, βάση του διατάγματος της 6ης Μαρτίου του 1923. Τα αργυρά νομίσματα έμειναν σε κυκλοφορία μέχρι την 23η Ιουλίου του 1929, οπότε και αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία, βάση του νόμου 4234 του 1929.

LE MONDE ILLUSTRÉ

JOURNAL HEBDOMADAIRE

PARIS, LE 10 JANVIER 1869. 4e Année - N° 1001 - 21e Série 1001. PRIX DE VENTE: 10 CENTIMES. ABONNEMENTS: 3 FRANCS PAR AN. EN AVANCE. LE GÉRANT: M. L. BÉGIN. LE DIRECTEUR: M. L. BÉGIN. LE RÉDACTEUR: M. L. BÉGIN. LE DÉPÔTÉ: M. L. BÉGIN. LE DISTRIBUTEUR: M. L. BÉGIN. LE COLLECTEUR: M. L. BÉGIN. LE Vendeur: M. L. BÉGIN. LE DÉPÔTÉ: M. L. BÉGIN. LE DISTRIBUTEUR: M. L. BÉGIN. LE COLLECTEUR: M. L. BÉGIN. LE Vendeur: M. L. BÉGIN.

Η ΚΡΗΤΙΚΗ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

(1866 1869)

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανάμεσα σε ομάδα εκπροσώπων της Επανάστασης

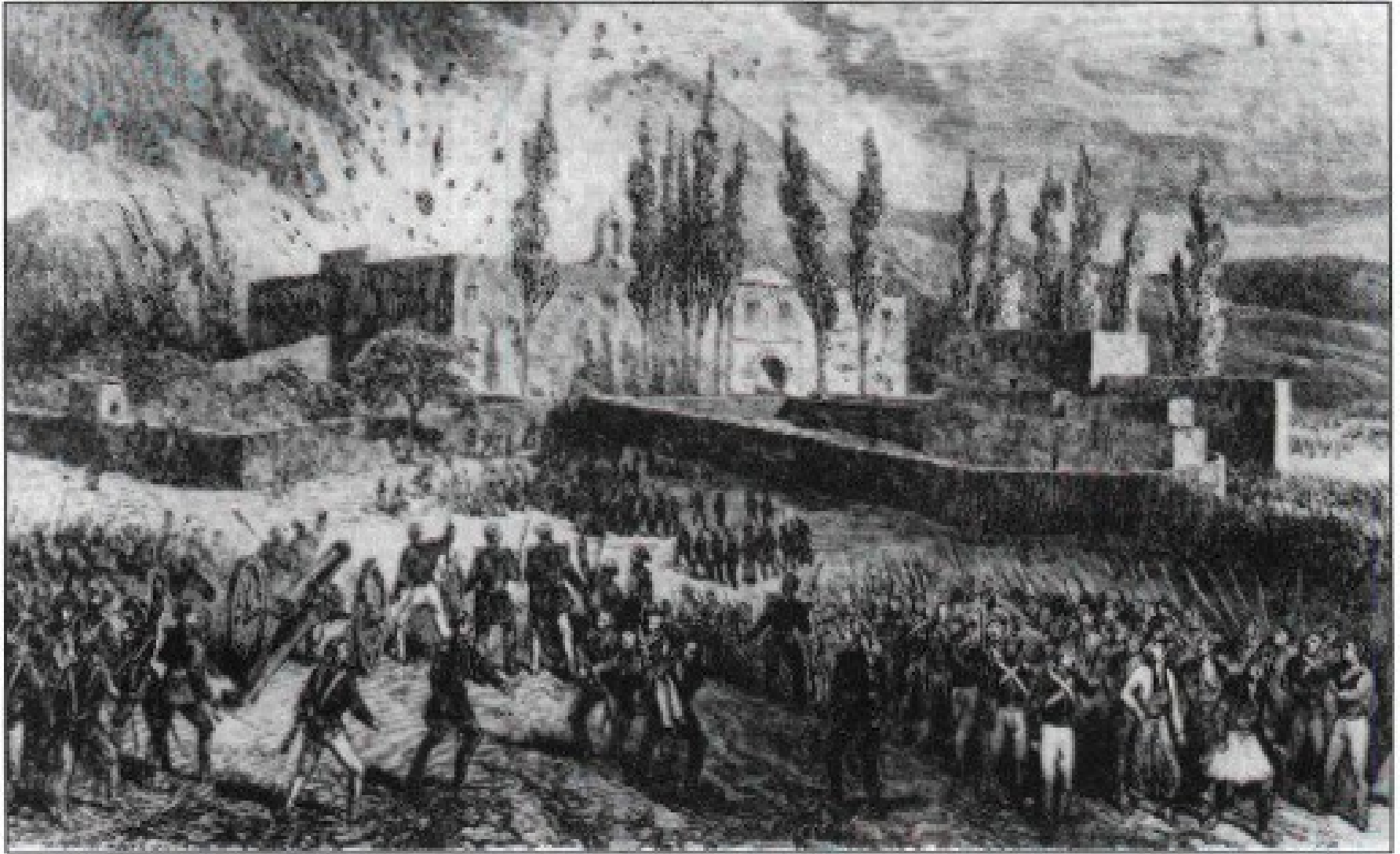

Σημαία που χρησιμοποιήθηκε κατά την πολιορκία του Αρκαδίου, με τα αρχικά: Κ (Κρήτη), Ε (Ένωση), Ε (Ελευθερία), Θ (Θάνατος).

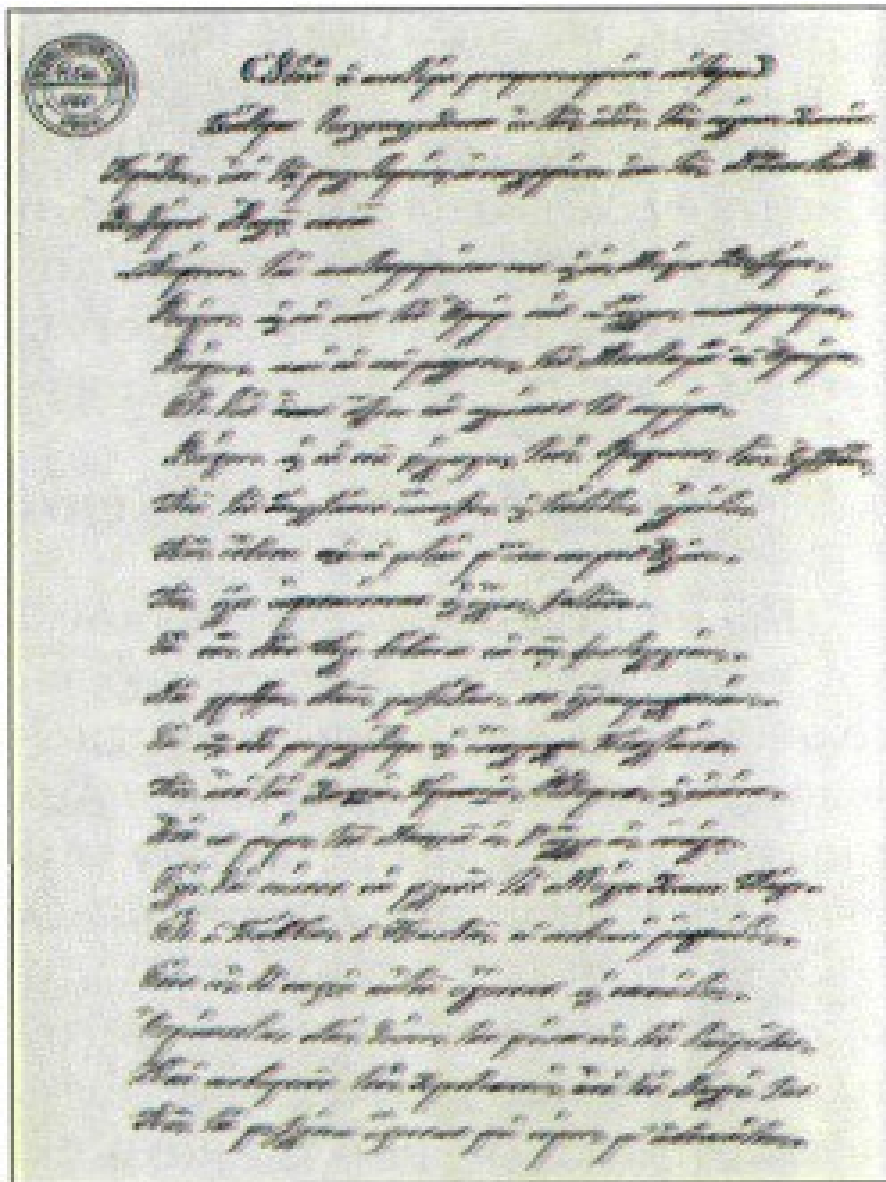

Γενική Συνέλευσις των Κρητών (1866)

Η ανατίναξη της Μονής Αρκαδίου (Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη)

Φύλλο χειρόγραφης σάτιρας που τοιχοκολλήθηκε στους δρόμους των Χανίων, τις ημέρες που ο μεγάλος βεζύρης Ααλή Πασάς, αρχιτέκτων του Οργανικού Νόμου, ετοιμαζόταν να αναχωρήσει από την Κρήτη. (Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, Ηράκλειο)

ΠΗΓΕΣ

Πηγή: xania.gr, πηγή: Βικιπαίδεια

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%B7%CF%84%CE>

Σχολικό βιβλίο ιστορίας Γ γυμνασίου

<http://mariafiolitaki.weebly.com/21-tauomicron-kapparroetatauiotakappa972-zeta942tauetamualpha.html>